

De Eraut

van de

Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 12 Augustus 1906. No. 1493.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.30. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

„Den Vader der geesten onderwerpen zijn.“

Voorts, wij hebben de vaders onzes vleesch wel tot kastijders gehad, en wij ontangen hen; zullen wij dan niet veel meer den Vader der geesten onderwerpen zijn, en leven? Hebr. 12: 9.

Tegen onderwerping kant zich onze natuur.

Hoe dit zou geweest zijn, indien onze natuur nu nog was, zooals God ze eens zuiver schiep, blijve nu buiten bespreking. Wat zich tegen onderwerping aankant, is onze natuur, gelijk ze thans is, en alleen met die natuur hebben we in het praktische leven te rekenen.

Toch bespreken we voor het praktische leven in diezelfde natuur van den mensch soms, geheel tegenovergesteld, juist een zeer sterke zucht, om zich volkomen lijdelijk te onderwerpen.

Zoo onderwerpt een doodelijk kranke zich aan den raad, neen, aan het voorschrift en het bevel van den arts, en ter wille van den kranke, onderwerpen zich de huisgenooten aan dien arts met hem. Bij doodelijke krankheid van een geliefd kind, zinkt veelal zelfs het gezag van vader en moeder weg, en gehoorzaamt alles den dokter. En is ter redding van het leven een operatie noodig, dan onderwerpt de patiënt er zich even willig aan, dat men zijn bewustzijn wijken doet, en in dien onbewust staat hem het ontleedmes door huid en spieren drijft.

Nood maakt machteloos, als men zelf tot handelen of besluiten buiten staat is. Bij een schipbreuk is het één man, op heel het zinkend schip, wiens woord en wenk wet stelt. Wie bij brand die uitbrak, als de trap weg is afgesneden, uit de bovenverdieping van een huis moet gered, geeft zich zonder beding over aan den brandweerman, die hem opneemt. Een gids in de bergen wordt de meester van zijn heer, zodra deze, zelf het pad niet kennend, voelt dat 't om zijn leven kon gaan. In tijden van oorlog geeft de weerloze burger zich willoos over. In nood, als men zich zelf niet redden kan, is onderwerping, volstrekte onderwerping zelfs, aan wie op redding hooft, geen uitzondering maar regel. Een buigen tot zelfbehoud, dat niet den stuggen wil breekt, maar juist uit den wil om gered, om behouden te worden, opkomt.

Maar kan men zelf weer; dreef de donkere wolk van nood en doodsaangst af; en kan men, naar 't spreekwoord zegt, weer een veer van den mond blazen, — dan komt aanstonds de zucht tot verzet weer opzetten. Dan slaat 't gehoorzamen van den patiënt, o, zoo spoedig, in onwil, ja in bevelen om. Dan leeft men weer onder den indruk, alsof zich te onderwerpen, te gehoorzamen, te dienen, aan onze persoonlijke waardigheid te kort doet. Dan wil de knecht heer, het volksoverlein, het kind de baas in huis zijn, en geeft moeder maar al te grif aan haar kroost praktisch les in de kunst, om het gezag van het hoofd des gezins te breken.

Anderen aan ons zelve onderwerpen, dat natuurlijk van heeler harte; althans zoo lang men het aandurft. De plaats op den bok begeert alleen wie rijden kan. Van de brug van het schip verdringt men den kapitein niet. Maar in het gezin, in de werkplaats, in een vereniging, op een vergadering onzen haan te laten koning kraaien, en tot zelfs in den Staat het ingesteld gezag voor onzen wil te doen onderdoen, dat zit er bij al 't volk in.

Als men zonder schade zich aan het gezag onttrekken kan, en geen hooger beginsel beslag op ons hart heeft gelegd, is juist tot onderwerping aan onze natuur vreemd.

Hierom kwijnt in dagen van rust en vrede, als onze God ons welstand, welzijn en welvaart geeft, in zoobreedten kring de Gods-dienst. In nood gaat de massa weer bidden. Bij schipbreuk roept alles: o, God, help mij! Breekt epidemie van cholera, pest of gele koorts uit, dan zijn de kerken te klein voor wie er in willen.

Maar gaat 't scheepken des levens voor den wind, dan trekt een dikke nevel tusschen het volk en zijn God, en wordt de dienst van God, na eerst verslapt te zijn, straks bijna vergeten.

Want Gods-dienst is dienen van God, en daarom God gehoorzamen en zich aan God onderwerpen.

Heden ten dage vervascht men de religie. Wat men looft is vroomheid. En die vroomheid zal dan zijn, niet een eeren en hooghouden van Gods gezag, niet een gehoorzamen van zijn gebod, niet een zich onderwerpen aan zijn wil, maar een mystieke stemming van het gemoed. Inlevens-

in een hooger ideaal. Zich verliezen in den Oneindige, straks in het Oneindige. Een zich overgeven aan bespiegelingen over en aandoeningen en gewaarwordingen uit de wereld van het Onbekende en Ongeziene, die ons van alle zijden omringt.

Doch bij dat alles is er geen sprake van een zich onderwerpen aan den Oneindige, van een zich schikken en voegen naar de Onbekende en Ongeziene wereld, gelijk die is. Neen, deze soort vroomheid maakt, vormt en schept zich zelf dien Oneindige of dat Oneindige naar eigen inval, inzicht en verbeelding. En in die soort vroomheid is het daarom niet de mensch die zich onderwerpt, maar de mensch die triomfeert, en tot zelfs het Oneindige onderwerpt aan zich. Ja, zelfs waar deze mystiek der vage vroomheid uitloopt op een zichzelf geheel verliezen, blijft nog dit „zichzelf verliezen“ de triomf van het ik op al wat hem omringt.

Daarom is er geen Gods-dienst, dan waar de Sovereiniteit van God geheel ons denken, onzen wil, ons aanzijn en ons leven beheerscht. En die Sovereiniteit van God bepaalt zich niet tot de praedestinatie, maar strekt zich over heel de schepping uit. God Soverein in den hemel der hemelen. God Soverein in het firmament. God Soverein in geheel de natuur, gelijk ze zich op deze onze aarde ontplooit. God Soverein in de geschiedenis der natien en volken. God Soverein in ons eigen vaderland. God Soverein in elk gezin. God Soverein in elk hart. God Soverein over geheel ons uit- en inwendig bestaan, naar lichaam en naar ziel. En dus ook, God Soverein over onze geboorte, onze opvoeding, ons levenslot en onze eeuwige toekomst.

Voor den materialist is er geen religie. Religie, onder wat vorm ook, onderstelt dat de geest meer is dan het stof; dat een geest meer is dan het geestelijke buiten een persoon gedacht; en dat alle geesten saam, zullen ze niet in strijd zonder elken zichzelf en elkander onderling vernietigen, een eenheid, een saambinding in éénen Geest moeten hebben; en dat aan dezen Vader der geesten alle geest moet onderworpen zijn.

Er is geen heerschappij, geen meerderheid van den geest over het stof, over de zinnelijkheid, over de zonde, er is geen heerschappij, geen meerderheid van de ziel over het lichaam, dan daar waar de geest in u voor den Vader der geesten buigt; waar uw geest aan den Vader der geesten zijn oorsprong, zijn kracht, zijn bestaan, zijn geestelijk karakter ontleent en dank weet; en, in gestadige gemeenschap met die Fontein en Bron van al het geestelijke verkeerende, zich door den Vader der geesten leiden, sturen en beheerschen laat, en zich uit liefde in den geest voor den Vader der geesten, zich aan dien Genereerder van alle geesten willig, volkomen en zonder beding onderwerpt.

Zich onderwerpt aan zijn Woord, aan zijn Gebod, aan zijn Wil, aan zijn Bestel, eigen wijsheid aan zijn wijsheid blijmoedig en dankzeggend ten offer brengt; en geen ander levensdoel kent, dan om, met heel zijn gezin, met al zijn vermogen in deze wereld, met al zijn gave, talent en arbeidskracht, tot verheerlijking van dien Vader der geesten, in het zich onderwerpen aan en het volbrengen van zijn heiligen wil, nu en eeuwig te bestaan.

Daarom wie de Tucht weerstaat, gehoorzaamheid aan wie over hem staat weigert, en tegen het ingesteld gezag zich verzet — ondermijnt het wezen der religie. Ons menscheelike leven is, met al zijn stukken, zoo geordend en zoo in elkaar gezet, dat het, goed opgevat, ons aan onderwerping went. God had ons allen, evenals Adam, volwasen kunnen scheppen. Maar zoo was zijn bestel niet. Hij liet ons als kindeke geboren worden. En juist dat kindeke en kind-zijn, is de natuurlijke school die we doorloopen, om ons aan onderwerping te wennen. Straks in het leven ingaande, is men onder zijn meederen, onder zijn patronen, voogden en heeren gesteld, en gaat in die afhankelijkheid het zich wennen aan onderwerping al verder. In de onderwerping aan Overheid en Wet wordt deze levensles nogmaals voortgezet. En op dit spoor rustig voortglijdend, wordt heel ons leven één leer- en oefenschool der Religie.

En, omgekeerd, waar de Religie ons, van kindsbeen af, leert voor God te buigen, Hem te dienen, Hem te gehoorzamen, en aan Hem ons te onderwerpen, wordt die Religie de kracht die heel het maatschappelijk samenstel in zijn ordeningen saamt, saambindt en bevestigt.

Tuchteloosheid ondermijnt den Godsdienst en godsdienstloosheid ondermijnt het Gezag. En eerst waar eerbied voor het Gezag op aarde rust in de aanbidding van den Vader der geesten, komt het tot die heilige onderwerping, die Gode de ere geeft, de maatschappij in haar voegen vastzet, en ons per-

sonlijk niet vernedert, maar verheft. Alleen hij toch, die zich weet een geest uit den Vader der geesten te zijn, voelt het koninklijk besef van vrijheid des geestes door zijn levensbloed stroomen. Het zijn de vrijgemaakte geesten, die onder den Vader der geesten, en door Hem geïnspireerd, het verheffend bewustzijn van hun koninkrijken, ja goddelijken oorsprong in zich dragen.

Mits, en hier hangt alles aan, mits uw onderwerping aan den Vader der geesten volkomen zij.

Immers elke niet-onderwerping aan zijn wil en wet, d. i. elke zonde, maakt den band tusschen uw geest en den Vader der geesten weer losser. En dan zinkt ge. Slaaf van uw eigen inbeelding en hartstocht, of slaaf van uw medemenschen in de wereld.

Tot ge in de volkomen gehoorzaamheid aan Christus weer opleeft, en u zelve in uw God terugvindt aan den voet van zijn Kruis.

Officiële Berichten.

Kort verslag der particuliere Synode van Noord-Brabant en Limburg te Almkerk. (Zitting van 7 Juni 1906.)

1. De vergadering wordt in naam der roepende kerk geopend door Ds. W. Bosch, na lezing van Efez. 4: 1—16 en gebed.
2. De predikanten J. M. Mulder en J. v. Haeringen, aangewezen tot het nazien der credentia-brieven, rapporteeren dat alle classes wettig vertegenwoordigd zijn. Voor de classis 's Bosch ontbreekt met kennisgeving onderl. H. Schreuders, terwijl ook diens secundus verhinderd is. Van de classis Klundert is voor den onderl. W. Schrieck aanwezig de zede secundus G. Bax. Als gasten zijn mede aanwezig: Ds. Goedbloed, Ds. Warner, Ds. Mol (van Zwartwaal) en enkele onderlingen. Ook de deputaat-penningmeester van den Evangelisatie-arbeid A. C. v. Drimmelen is ter vergadering.

3. In 't moderaamen worden gekozen: Ds. W. Bosch, tot praeses, Ds. J. M. Mulder, tot assessor, Ds. J. v. Haeringen, tot 1ste scriba, Ds. L. G. Goris, tot 2de scriba.
4. Het agenda wordt nog aangevuld met een 4tal verzoeken of bezwaarschriften.
5. De notulen der vorige Part. Synode worden gelezen en goedgekeurd.

6. Ingekomen stukken:
a. Van de Deput. der Gener. Kas naar art. XIII D.K.O., inlichting gevende op de besluiten der Gen. Synode van Utrecht.
b. Wordt voor kennisgeving aangenomen.

7. Rapporten:

a. Hulpbeh. Kerken: Naar aanleiding van dit rapport wordt voorgesteld, dat bij deputaten voor Hulpbeh. Kerken zullen inkomende de aanvragen om steun en zij daarover zullen beslissen, en daarover rapport uitbrengen aan de Part. Synode. Tans worden deputaten gemachtigd om, desgevraagd, tot een maximum van f 50 steun te verleenen aan de kerk van Moerdijk.
b. Rekening, door brs. Bax en Punt nagezien, wordt in orde bevonden.

c. Dep. naar art. 49 K.O. rapporteeren bij één examen hunne medewerking te hebben verleend en vrijmoedig tot toelating te hebben geadviseerd.

d. Dep. naar art. XIII D.K.O. Hun rapport wordt goedgekeurd en op hun voorstel besluten: ook voor dit jaar niets aan te vragen aan de Gener. deputaten, maar zelve de uitgaven te bekostigen.

e. Prov. Quaestor rapporteert een ontvangst van f 104.25 ruim, en een batig slot van f 9.82 1/2. De brs. Bax en Punt, die de rekening vergeleken, rapporteeren die in orde te hebben bevonden.

f. Archiefbewarende kerk: Er is een stuk voor 't archief ingekomen uit E. de heer v. d. Boom te 's Bosch heeft de ordening van het archief bereidwillig op zich genomen en volbracht. Hem wordt daarvoor bijzondere dank gebracht. De vergadering spreekt uit: dat voor 't archief gaarne ook gewaarmerkte copieën, waarvan 't origineel in de kerken wordt bewaard, zullen aanvaard worden, en verzoekt aan de archiefbewarende kerk mededeelingen te doen van den inhoud der plaatselijke en classieke archieven, en tevens, dat bij de kerkvisitatie daarop gelet worde.

g. Evangelisatie-arbeid: De handelingen van Deput. worden goedgekeurd. 't Contract met „De Bode“ kan worden verlengd. Deze Synode zal zorgen voor het geldig maken van het contract met Tilburg van 1907. De collectie reis van Dr. Binnema zal namens de particuliere Synode worden aangekondigd en aanbevolen.

h. Penningmeester van den Evangelisatie-arbeid. Er is mindering van inkomsten in collecten en giften van Geref. kerken buiten N. Brabant en in de giften van particulieren. Er is f 258 minder ontvangen dan uitgegeven. Het totaal cijfer is f 4348.88 1/2. Brabant is niet minder offervaardig geweest.

i. De rekening zal door de brs. Ds. Zwiers en oud. Pant worden nagezien. Deszelfde broeders hebben ook ten vorige jare de rekening nagezien en rapporteeren thans, dat alles in orde is bevonden.

j. De praeses heeft aan alle rapporteurs en deputaten den dank der vergadering gebracht.

10. Voorstellen:
a. Op voorstel der classis 's Bosch wordt be-

sloten: de goederen te Tilburg niet op naam der kerk te 's Bosch, maar ten name van de kerk van Tilburg over te doen schrijven.

b. Een verzoek van het bestuur der Vereniging tot oprichting van scholen met den Bijbel te Tilburg: om het gebouw der bewaarschool aldaar niet te beschrijven onder de kerkelijke goederen, maar op naam van die Vereniging, wijl zij den grond betaalde en de rente opbracht, terwijl het bestuur verantwoordelijk is voor de hyp. schuld, wordt ingewilligd.

c. Aan Helmond en Helenaveen wordt weder f 100 toegestaan voor predikdienst.

d. Ook de belangen van de kerk van Heusden worden aan de kerken aanbevolen.

11. Na de pauze gaat de vergadering in comitee tot behandeling van bezwaarschriften en verzoeken. Daar deze zaken heden niet kunnen afgehandeld worden, zal de vergadering op 19 Juni e.k. D.V. worden voortgezet. De vergadering in comitee wordt opgeheven.

12. Aan de classis 's Bosch wordt de regeling van de overdracht der goederen der Evangelisatie opgedragen.

13. Nog wordt besloten het percentage, waartoe de classis 's Bosch verandering wensch, voortaan te stellen op 45 pCt. voor de classis Almkerk, 35 pCt. voor de classis Klundert en 20 pCt. voor de classis 's Bosch.

14. Benoemd worden tot:

Curator der Theol. school: Ds. W. Bosch primus; Ds. J. v. Haeringen, sec.
Gen. kas voor hulpbeh. Kerken: Ds. J. M. Mulder primus; Ds. E. Zwiers, sec.

Prov. Dep. voor Hulpbeh. Kerken: de onderl. A. Oost, J. Maria A. en J. M. Verhagen.

Dep. voor art. XIII D.K.O.: onderl. de Leeuw, Ds. J. M. Mulder en Ds. L. G. Goris.

Dep. naar art. XLIX D.K.O.: Ds. J. A. Goedbloed, Ds. W. Bosch, Ds. J. M. Mulder, Ds. A. J. Mulder, Ds. J. v. Haeringen.

Quaestor: Onderl. W. N. de Leeuw, sec. P. Koekkoek Pz.

Archiefbewarende Kerk: 's Hertogenbosch.

Deputaten voor den Evangelisatie-arbeid:

Uit de classis Almkerk: Ds. W. Bosch, Ds. A. P. Lanting en oud. W. N. de Leeuw.

Uit de classis Klundert: Ds. L. G. Goris, Ds. A. J. Mulder en oud. L. J. Schalekamp.

Uit de classis 's Bosch: Ds. J. M. Mulder, Ds. J. v. Haeringen en oud. J. M. Verhagen.

En tot Deputaat-penningmeester: oud. A. C. v. Drimmelen te Klundert. De e.k. Part. Syn. zal D. V. in de 1ste helft van Juni 1907 te 's Bosch gehouden worden, saam te roepen door de kerk van 's Bosch.

De heden geschorste vergadering zal te Raamsdonk worden voortgezet op 19 Juni. Na lezing der korte notulen wordt de zitting gesloten, nadat de 1ste Scriba in dankgebed is voorgegaan.

Zitting van 19 Juni 1906 's nam.

Deze zitting wordt te Raamsdonk gehouden en geopend door den Praeses na het zingen van Ps. 123: 1, het lezen van Ps. 123, een kort woord aan dien Psalm ontleend, en gebed.

Bij afzetting der presentie lijst blijkt dat Ds. A. J. Goedbloed zitting neemt voor Ds. N. G. Kapteijn, en onderling H. Both voor onderling G. Branderhorst.

De vergadering gaat in comitee tot afwikkeling van een tweetal bezwaarschriften uit de kerk van 's Gr.; ook had zich een broeder aangeboden tot onderzoek naar art. 8 D.K.O.

Na opheffing van het comitee kan geconstateerd worden, dat de conclusien van de Deputaten voor de eerste maal eenparig door de Synode zijn aangenomen en aan de betrokken brs. den Kerkeraad en de Classis kennis zal gegeven worden.

Wat het onderzoek naar art. 8 D.K.O. aangaat, deelt de Praeses aan den betrokken broeder mede, dat de vergadering geen vrijmoedigheid vond art. 8 toe te passen.

Art. 43 D.K.O. behoeft niet toegepast te worden.

De gasten zeggen dank voor de gastvrijheid der Synode.

De verrekningen met den Quaestor hebben plaats.

Na de rondvraag dankt de Praeses alle Deputaten en de kerken van Almkerk en Raamsdonk voor de ontvangst; de Assessor dankt den Praeses voor de leiding der vergadering en gaat op verzoek van den Praeses voor in dankgebed.

Wat het onderzoek naar art. 8 D.K.O. aangaat, deelt de Praeses aan den betrokken broeder mede, dat de vergadering geen vrijmoedigheid vond art. 8 toe te passen.

Art. 43 D.K.O. behoeft niet toegepast te worden.

De gasten zeggen dank voor de gastvrijheid der Synode.

De verrekningen met den Quaestor hebben plaats.

Na de rondvraag dankt de Praeses alle Deputaten en de kerken van Almkerk en Raamsdonk voor de ontvangst; de Assessor dankt den Praeses voor de leiding der vergadering en gaat op verzoek van den Praeses voor in dankgebed.

Wat het onderzoek naar art. 8 D.K.O. aangaat, deelt de Praeses aan den betrokken broeder mede, dat de vergadering geen vrijmoedigheid vond art. 8 toe te passen.

Art. 43 D.K.O. behoeft niet toegepast te worden.

De gasten zeggen dank voor de gastvrijheid der Synode.

De verrekningen met den Quaestor hebben plaats.

Na de rondvraag dankt de Praeses alle Deputaten en de kerken van Almkerk en Raamsdonk voor de ontvangst; de Assessor dankt den Praeses voor de leiding der vergadering en gaat op verzoek van den Praeses voor in dankgebed.

Wat het onderzoek naar art. 8 D.K.O. aangaat, deelt de Praeses aan den betrokken broeder mede, dat de vergadering geen vrijmoedigheid vond art. 8 toe te passen.

Art. 43 D.K.O. behoeft niet toegepast te worden.

De gasten zeggen dank voor de gastvrijheid der Synode.

De verrekningen met den Quaestor hebben plaats.

ministieke leerlingen vrijgebleven waren. De leuze: „weg van Paulus, terug naar Jerus“ is hieruit te verklaren dat men de ethiek van het rationalisme met zijn optimistische beoordeeling van de zedelijke hoedanigheden van den mensch weer laat opleven, maar daartegenover begint men zich van positieve zijde weder op de ethiek der Reformatoren en op het stuk van de verdorvenheid der menschelijke natuur te werpen, hierbij gesteund door zekere stroomingen in het moderne leven. Daarmede komen als vanzelf de problemen weder op, die de Reformatoren zochten op te lossen. Terwijl men vroeger het Determinisme meende ontkomen te zijn door de leer, dat de natuurlijke mensch bij zijne bekeering tenminste soveel doen kon, dat hij althans het trekken der genade niet wederstreefde, stelt men tegenwoordig de vraag: is deze „laatste rest“ werkelijk zoo weinig? Betekent het „niet wederstreeven“, niet hetzelfde als een bewust toestemmen? En wanneer dit zoo is, wanneer een verandering van gezindheid daardoor plaats heeft, kan men dan nog vasthouden dat een zondaar „alleen door genade rechtvaardig“ is?

Het is te verstaan dat dergelijke gedachten weder opwekken om de Reformatoren te bestudeeren.

En daarbij mag Melancthon niet over het hoofd gezien worden, wijl deze eens den weg der andere Reformatoren heeft gevolgd, doch tenslotte, door te sterk nadruk te leggen op den menschelijken factor bij de bekeering, op Roomse wegen kwam.

De verhandeling van Fischer leidt ons in al die vraagstukken in. Het is zijn verdienste dat hij in de eerste plaats een psychologie van den wil volgens Melancthon geeft. Want wil men bepalen welk aandeel de menschelijke wil bij de bekeering heeft, dan moet in de eerste plaats aangetoond worden uit welke bestanddelen de wil bestaat. Voorts gaat Fischer uit van de erkenning, dat bij de Reformatoren de leer van de praedestinatie en de leer des heils bijeen behooren, en vervalt niet in de fout van te verkondigen, dat Melancthon de praedestinatie door enkele universalistische uitingen heeft op zijde gezet; daarentegen gaat de schrijver nauwkeurig na in hoever genoemde Reformatoren ook in later tijd nog de leer der praedestinatie handhaaft.

Daaruit volgt dan een verdeling der stof in drie deelen. Daarom vraagt hij in elke van de drie perioden van de leerontwikkeling van Melancthon (van het begin van zijn optreden tot ± 1525, van 1527—1532, van 1532 tot zijn dood). 1. Volgens de leer van den mensch: hoe beoordeelt Melancthon den zedelijken toestand van den mensch? 2. Volgens de psychologie: zijn behalve de verkeerd zedelijke richting van den mensch nog wilsuitingen voorhanden, die onafhankelijk van de verdorvenheid nog werken kunnen? 3. Volgens de praedestinatie-aansche consequenties: In hoever houdt Melancthon den samenhang van de leer der rechtvaardigmaking en van de praedestinatie vast? Hierbij wordt onderscheiden tusschen de praedestinatie in zake de zaligmaking van den zondaar en de noodwendigheid van alles wat er geschiedt. Reeds uit dit schema kan men zien, dat Fischer een geheel anderen weg volgt dan wij tot hertoe van Lutherische theologen gewoon waren.

In de eerste periode waarin Melancthon met Luther eenstemmig dacht over de praedestinatie, komt de Reformatoren welbewust in strijd met Aristoteles. Aristoteles kent behalve de affecten, nog een „formeel“ vermogen van den mensch, dat de affecten binnen de perken houdt en door hetwelk het een affect het andere op den achtergrond dringt, Melancthon is van oordeel, dat bij de geloovigen tegenover de slechte affecten, door God goede gesteld worden, die door Gods genade de slechte niet uitsluiten, maar wel over deze heerschen. Toch werkt de Aristotelische psychologie bij Melancthon in zover na, dat hij aannemt dat een *libertas in externis* (een vrijheid in uitwendige dingen) bestaat, die een effect kan verhinderen uit te breken. Vraagt men, hoe deze vrijheid te rijmen is met het feit, dat volgens Melancthon alles met noodwendigheid geschiedt, dan zoekt Fischer deze tegenspraak op te lossen door de opmerking, dat de mensch wel moet doen waartoe God hem drijft, maar hij handelt daarbij in het bewustzijn van vrije daden te verrichten.

Over het algemeen is men van oordeel, dat in de tweede periode van Melancthon, een „wenking“ bij den Reformatoren is op te merken.

Doch Fischer komt hierbij tot het resultaat dat Melancthon wel de heffige wijze van polemiseren van Luther heeft verzoedeld, doch dat hij nog zakelijk op diens standpunt is blijven staan. Melancthon verandert in zijn commentaar op de Aristotelische ethiek in 1529 in zijn oordeel over de psychologie van den Griekschen wijsgeer. Naast de affecten wordt het formeel wilsvormogen, dat de affecten bestuurt, duidelijk erkend. Maar het staat ook vast dat Melancthon deze psychologie in zijn opvatting omtrent de bekeering niet laat werken. Het wilsvormogen is niet als beslissend over de natuurlijke en geestelijke affecten en ook niet over het overheerschen van die twee affecten verheven. De Heilige Geest schenkt niet alleen de nieuwe affecten, maar bewerkt ook dat zij het vleesch overheerschen.

Deze monergistische beschouwing zou echter teniet gedaan zijn, als Melancthon toen reeds, gelijk Herringer meent, de mogelijkheid aangenomen had dat de mensch de saligmakende werkingen van den Heiligen Geest kan verwerpen.

Maar Fischer bewijst dat de hoofdplaats, die Herringer daarvoor aanhaalt, niet uit het jaar 1527, maar eerst uit het jaar 1533 is. Alleen wordt Melancthon's monergisme verzwakt door-

Buitenland.

Duitschland. Eene belangrijke studie. Er verschenen in Duitschland in het vorige jaar een belangrijke studie over „Melancthon's leer van de bekeering“, dat wij als een levensteeken begroeten.

Het is bekend dat de Reformatoren Monergisten geweest zijn, d. w. z. dat zij leerden, dat bij de bekeering van den zondaar, de Heere alleen werkt, en hoe daaruit de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof alleen werd afgeleid. Jarenlang hield men het in de meeste Theologische kringen van Duitschland er voor, dat het stellen van een verband tusschen de Sovereiniteit Gods en de rechtvaardigmaking door het geloof, het zedelijk karakter der religie in gevaar bracht. Hierin waren het Theologen van verschillende richting eens.

Ritschl beweerde zelfs dat Luther's geschrift „over den knechtelijken wil“ een ongelukkig „maakwerk“ was en Lutheracht achtte het een heerlijke leiding der Goddelijke voorzienigheid, dat de Augustana en Apologie van deter-

Goeden en slechten

ring

en, enz.

land,

AAT.

5759.

FIJT, A. W.

NG, Mr. P.

UBBENS

rijgbaar ten

Amsterdam

gracht 207;

BOLT.

UM,

worden op

n Sept.

ER.

de Bijbel

schiedenis

ve, door de

tever 550

orden een

er bij zijn

iedenis.

lands.

o.

Wormser.

eit.

3.

faculteit:

ma 200

formeerde

idem te

A f 8.08;

Driesum

idem te

wier f 5;

idem te

Nes en

f 4.32;

idem te

sumageest

f 2.

50.

dat hij den mensch voor het terugvallen uit den genedestaat verantwoordelijk stelt. Maar daarom maakt hij de bekeering niet van den menschen wil afhankelijk, daar hij nog geheel de praedestinatie laat gelden. In een brief aan Brenz van 30 Sept. 1531 heeft hij uitdrukkelijk verklaard, dat hij de praedestinatie in het stuk van de zaliging van den mensch overal tusschen de regels door te lezen geeft, en dat hij er alleen niet over spreekt omdat deze leer zoo gecompliceerd is. Daarom is ook art. 5 der Augustana praedestinatieansich op te vatten. Wat de algemeene voorbeschikking betreft, wil Melancthon er niet van weten, dat God oorzak van de zonde zijn zijn. Maar ook houdt de Reformatie het er voor dat de laatste grond voor de zonde is de ontrekking van den Geest Gods. In de tweede periode van zijn leven is dus Melancthon niet tot het Synergisme, of tot de medewerking van den mensch bij de werking der genade Gods, overgegaan.

In de laatste periode is Melancthon echter synergist geworden. Maar hoe hebben wij dit te beschouwen? Hij heeft zijn leer der zonde niet verzuimd. Hij stelt geen geestelijke affecten in den natuurlijke mensch. De redelijkheid die ook bij natuurlijke menschen aangetroffen wordt, is, wat de hoedanigheid betreft, van die van wedergeborenen onderscheiden. Daarin verandert de lof dien hij brengt aan de deugd der antieke heidenen, niets. Maar wel gaat de Aristotelische psychologie invloed uitoefenen op zijn leer van de bekeering. Heeft Melancthon 1. geleerd dat God den zondaar geestelijke affecten geschonken heeft en 2. deze geestelijke krachten laten heerschen over het vleesch, zoo is het eerste punt blijven staan, maar het tweede veranderd, als bij de bekeering de vrije wil in werking treedt en over het overheerschen der geestelijke of der natuurlijke affecten bevestigt. Door het schenken der nieuwere genegenheden, wordt de wil uit hare traagheid wakker geschud en tot de beslissing in den strijd der affecten geroepen. Daardoor is de vrije wil, de *facultas sese applicandi ad gratiam* (het vermogen om zich tot de genade toe te keeren), uitgesproken.

Volgens Fischer is daardoor Melancthon geen bestrijder der praedestinatie geworden; want het zijn uitverkorenen aan wie de nieuwe genegenheden geschonken worden. Tenslotte beweert hij, dat Melancthon's opvatting van de bekeering steeds morelistisch praedestinatieansich geweest is.

De slotom waartoe de schrijver komt, kunnen wij niet onderschrijven. Wij houden het er voor dat Melancthon synergist werd. Wij achten het echter een levensteeken dat de licentiaat Fischer een werk heeft geleverd, waaruit blijkt dat men in Evangelische kringen van Duitschland weert ga gevoelen voor den geestelijken arbeid der Reformatoren.

Frankrijk. Een deur geopend voor de Reformatie der Geref. Kerk?

Gelijk wij reeds mededeelden, heeft in den kring der Franse Protestanten het denkbeeld gezegd, dat allen die van Protestantischen of Gereformeerden oorsprong zijn, in één kerkverband behooren vereenigd te blijven, gelijk dit het geval was toen de kerk nog met den band van het concordat aan den staat verbonden was. De meeste zich noemde orthodoxen waren het in dezen met de meeste liberalen eens. Er zullen wel liberalen gevonden worden die niet met het geknoei hunner geestverwanten en met dat der orthodoxen of evangelischen kunnen mededelen die verklaren dat de Geloofsverklaring van 1872 van kracht is, en toch ook niet weer van kracht is als accoord van kerkelijke gemeenschap.

Tot onze vreugd is nu een derde groep opgetreden. Den 12den Juli kwamen ongeveer 30 predikanten samen, die verklaarden dat zij zich in geen der twee kerkelijke organisaties die gevormd worden of die in wording zijn, kunnen vinden. Zij willen en zullen ook niet de kerk van het centrum of van de middenpartij zijn. Zij zijn de eendeloze kerkrechtelijke debatten moede en hebben als parool aangenomen: wij willen niet toe treden; namelijk tot een der twee kerken. In een schrijven aan al de Gereformeerde gemeenten van het land, formuleeren zij eene geloofsbelijdenis en bevestigen zij de gemeenten, de oude partijtaal en partijnamen te laten varen en zich slechts Christelijke protestanten of Gereformeerde protestanten te noemen. In October zal men in een vergadering de vereeniging der Gereformeerde kerken van Frankrijk zoeken te verkrijgen.

Dat wij ons hierin verheugen, behoeft geen betoog. Wij hopen slechts één zaak: Als de vergadering in October saamkomt zouden wij liefst zien, dat op den voorgedragten gesteld werd dat men niet anders wilde zijn als de voortzetting van de oude Gereformeerde kerk van Frankrijk. Zal men dit niet alleen in naam, maar inderdaad zijn, dan behoort men de oude banier, waaronder de Hugenooten streden, weder omhoog te heffen; dat is, de Confessie van La Rochelle als accoord voor kerkelijke gemeenschap.

De kwestie der Zondagsrust is een groote schrede nader tot haar oplossing gebracht, door dat den 12den Juli l.d. door de Kamer van Afgevaardigden een wet werd aangenomen, waarbij in het eerste artikel verboden wordt, iemand, in welke zaak of industrie dan ook, langer dan zes dagen achtereen aan het werk te houden. De wekelijksche rust moet 24 uren aan één stuk zijn en de Zondag behoort daarvoor genomen te worden. Er worden hiervoor wel vele uitzonderingen voor bijzondere behoeften toegestaan. Maar dit neemt niet weg, dat de Protestantische „Franse vereeniging voor Zondagsrust“ en het algemeen „Volks verbond voor Zondagsrust“, die al sedert jaren ijverig propaganda gemaakt hebben, zich kunnen verheugen in het resultaat dat bereikt werd. In Nederland zijn wij nog zoover niet!

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE COVENANTER.

XIV.

AFSCHEID.

„Is daar dan afscheiding toe?“ vroeg Douglas, „Ruth wist mij er niets van te zeggen.“

In korte woorden deelde Lennie mede wat gevaar er dreigde, en welk bezoek hij gisteren had gehad.

„Ge ziet,“ voegde hij er aan toe, „er is alle reden om te bedenken dat de Heiland zegt: Wanneer zij u in een stad vervolgen, vlucht in de andere.“

„De dagen worden al boos“, sprak Ralph droevig. „Komen de vrienden nog bij Skyllie bijeen.“

„Al lang niet meer. Broeder Skyllie is niet als gij, uit huis en hof verdreven.“

„Maar hij had toch niet de wapenen opgenomen, zoo als ik.“

O neen, maar Gierzon, de verdrukter, wist toch wel raad. Skyllie had predikanten en vergaderingen bij zich aan huis ontvangen. Daarom werd hij in een hooge boete beslagen. Zijn vee en zijn huisraad moesten er voor verkocht, maar in dezen ellendigen tijd is er niemand die koopen kan. 't Bracht te weinig op en toen moest ook zijn huis er aan. Hij is nu doodarm.“

Douglas keek Lennie ontsteld aan en sprak: „Hoe is het mogelijk, zou men vragen, dat de Heere God zulke dingen toelaat, die zijn zaak zoo groote schade doen. O het wordt mij soms zoo bang.“

„Lieve vriend,“ antwoordde Lennie, „de Heere Jezus sprak eens tot Zijn volgers: Wat ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan. Dat zegt Hij ook nog telkens weer tot ons. Ook ik begrijp niet, waarom de Satan zoo mag woeden tegen Gods volk. Pas weer zijn twee van onze vrienden Gillies en Bryce opgehangen, omdat zij de kerk der dwaling hebben verlaten. Twee vrouwen, die onze zaak voorstonden, heeft men verdronken. En zoo is er veel. Maar dit weet ik, God regert, de Satan zal 't verliezen en God ten slotte de eer hebben.“

't Werd nu tijd dat Lennie vertrok. Na eenig beraad werden de twee vrienden het eens, dat Douglas het best deed om heen te gaan, en wel zoodra mogelijk. Ze kwamen overeen, dat Ralph zich schuil zou houden, zooveel mogelijk tot over drie dagen. Intusschen zou Lennie een vriend van hem, ook een herder, die twee uur verder in een zeer afgelegen streek woonde, trachten te bewegen den vervolgde voor een poos schuilplaats te verleen, tot iets beters was gevonden. Stemde de vriend hierin toe, dan zou Lennie den derden avond terugkomen, om Ralph naar zijn nieuwe woonplaats te geleiden. Daarna namen de vrienden afscheid, ieder met een angstig voorgevoel, en toch zich sterkend in den Heere, hun God.

Toen Lennie was vertrokken, bleef Ralph een poos onbeweegelijk op de plek staan, waar hij hem de hand tot afscheid had gedrukt, en oogde den vriend na zoo lang hij kon. Daarna fluisterde hij: „Wanneer weer? Ja, toch zeker eens.“

Een poos liep hij de grof op en neer, als iemand die overweegt hoe te handelen. Ploteling scheen zijn besluit genomen. Hij knielde neder, beval zich in een kort gebed in de hoede des Heeren aan, omgordde daarna zijn zwaard en stak ook het pistool bij zich.

Nog eens vóór hij de streek verliet, waar eens zijn bezitting had gelegen, vóór hij ver weg zwierf van vrouw en kinderen, — wie kon zeggen voor hoe lang? — wilde hij hen weder zien, even althans met hen spreken. 't Kon licht de laatste maal zijn. 't Was een gewaagd stuk, hij wist het. Maar in het hart van den Covenantant was innige liefde voor de zijnen, hartelijke dank voor al hun trouw. Hij zou het er op wagen, al had hij er met opzet niets aan Lennie van gezegd.

Voorzichtig zijn weg gaande, eigenlijk een langen omweg, ter wille van zijn veiligheid, bereikte Douglas het huisje of schuurtje, waar thans de zijnen verblijven hielden. Hij kende het wel, en toch trof hem de armoedigheid der schuilplaats van de vroegere bewoners van het mooie Carnesie. Toen hij binnentrad bemerkte hij dit nog meer. Een ruwe houten tafel, een paar bankjes en wat potten en pannen, veel meer was er niet te zien. Al het zijne was den Covenantant ontvallen, die den Koning der koningen meer had gehoorzaamd, dan den koning van Engeland. Vrienden, die echter zelf niet rijk waren, zorgden dat het gezin althans voor nijpend gebrek bewaard bleef.

't Was een hartelijk, roerend weerzien na zoo langen tijd van scheiding; want alleen Ruth had vader, zoo lang hij uit het huis was, nu en dan gezien. De kleine Peter was nog te jong om hem zelfs met zijn zusje uit te zenden en troeder had het op bepaald verlangen van haar man niet ondernomen, hem een bezoek te brengen. 't Zou te gevaarlijk geweest zijn.

Nu waren ze dan voor enkele oogeblikken bijeen, en zaten dicht naast elkaar neer, ter wille de tranen zoowel den man als de vrouw vaak het spreken beletten. Ralph deelde zijn vrouw mee, dat hij van daar moest, en zij, hoe diep het haar ook bedroefde, begreep toch dat het zoo het best was. 't Gold hier kleiner kwaad lijden om grooter te mijden.

Maar meer spraken zij over de wegen des Heeren, hun nu zoo duister, en die toch, dat geloofden zij vast, of het door dood of leven ging tot heil Zijner kinderen zouden strekken. Het was droevig, zoo door de vijanden des Heeren vervolgd te worden, uit huis en hof te zijn verdreven nu voor goed wellicht gescheiden te worden; maar, gelijk Ralph zeide, „wij moeten door vele verdrukkingen ingaan in het koninkrijk Gods en als wij in de heilige stad komen, zal God alle tranen van de oogen Zijner kinderen afwassen.“

Lang kon het samenzijn niet duren. Ralph moest er een eind aan maken. Hij omhelste allen, kuste hen, en toen haastig opstaande sprak hij:

„Wij worden gescheiden om des Heeren wil, maar wij blijven elkander liefhebben, voor elkaar bidden. Hier of ginds, God zal ons weder saambrengen.“

En toen verwijderde hij zich, snel, zonder om te zien.

CORRESPONDENTIE.

Wij herinneren nog eens, dat vragen die ongeteekend zijn, niet worden beantwoord.

HOOGENBURG.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEVEN: Hoek van Holland, R. J. Aalberts, te Wollega. — Vlissingen A. H. J. Heida, te Ierske. — Boornbergum, G. H. Dijkstra, te Gees (Dr.). — De Wilp, G. D. Scheepma, cand. te Schettens. — Oud-Loosdrecht, J. van Haeringen, te Genderen. — Makkum, G. P. Oberman, te Voorst.

AANGENOMEN: Blokzijl, C. A. van Nood, cand. te Alphen afd. Rijn. — Bedum B. Dr. J. Jansen, te Bolsward. — Zevenhuizen, F. W. Geerds, te Sellinger.

BEDANKT: Dinteloord, G. de Jager, te Bruinisse. — Westerlee, C. A. van Nood, cand. te Alphen afd. Rijn. — Scherpenzeel, M. M. Horjus, te Brouwershaven. — Emlichheim, W. B. Renkema, te Rhijnsburg.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEVEN: Noordbroek, D. Baurna, te Tiel. — Donkerbroek en Hauke, J. Steenmeijer, cand. te Utrecht. — Andijk, H. de Jonge, te Peize. — Kesteren, Th. G. C. Rappard, te Bergambacht. — Nieuw-Beerta, C. Ph. F. Abbing, te Zwello. — Hoornaar, G. Bena, te Hoog-Blokkland. — Hasselt, W. van Slooten, te Kampen. — Minnertsga (toez.), H. Gultart, te Hindeloopen. — Zalt Bommel, Dr. A. Rutgers van der Loef, afd. te Beverwijk.

BEDANKT: Renesse, C. F. Sinnighe Damsté, te Poortugal. — Utrecht, Dr. J. R. Slotemaker de Bruine, te Nijmegen. — Dordrecht, F. F. J. van de Plasse, te Jaarsveld.

Advertentiën.

De Gemeente van 's Graveldeed leed Maandag jl. een zwaar verlies. Het behaagde God om onzen geliefden broeder Ouderling

CORNELIS BRAND,

plotseling tot Zich te nemen. Zondag jl. was hij nog tweemaal in de Kerk, 's avonds ging hij nog gezond naar bed, en om 1 uur was hij ontslapen in zijn Heere.

Zijn heengaan wordt door ons diep betreurd, hoewel wij hem de rust niet misgunnen. Zijn leven maakt voor een groot deel de historie van onze plaatselijke Kerk uit.

Nu is hij afgelost. Hij heeft den goeden strijd gestreden, en heeft den loop geëindigd. De Heere heeft veel door hem tot stand willen brengen. De gedachtenis aan dezen rechtvaardige zal blijven leven. De Heere trooste ons met dit verlies, en schenke ons, in zijne plaats vele andere getrouwe mannen terug.

Namens den Raad der Kerk te 's Graveldeed,

Dr. W. T. VAN DAM, praeses h. t. A. VIJFWINKEL, scriba h. t.

's Graveldeed, 6 Aug. 1906.

Voor de vele bewijzen van deelneming wegens het overlijden van zijne geliefde Moeder ondervonden, betuigt de ondergeteekende zijnen hartelijken dank.

J. J. VAN OORDT VAN BUNSCHOTEN.

Velj, Juli 1906.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissie van Effecten,

WESTERMARKT No. 21

AMSTERDAM.

Uni-bifocale

BRILLEN GLAZEN

nieuwste vinding

voor verafsten en lezen te gelijk.

Uitvinding bij

KAREL VAN BUREN,

Specialiteit

Brillen en Placcen,

82 Rokin 82.

Nieuw Bij J. H. KOK te Kampen verschenen

F. Bettex. Twijfel??

Uit het Duitsch vertaald door - - -

Elisabeth Freytag.

248 Pag. Prijs f. 1.40. In stempelband f. 1.90.

Bij alle Boekh. voorhanden. - - -

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

Nieuw

LEVENSVZERKERING

de Nederlanden van 1846

BRAND - VERZEKERING

INBRAAK

DEN HAAG (vroeger Zutphen). Directie HENNY.
KAPITAAL f 4.000.000.00
RESERVEFONDS: ruim 1.300.000.00

BIJ HÖVEKER & WORMSER, te Amsterdam, is ter perse:
De Leerrede uit te spreken door
Ds. W. H. GISPEN,
op 19 Augustus 1906,
ter gelegenheid van zijn 50-jarig jubileum als Denaar des Woords.
Met nieuw portret van den Schrijver.
Prijs 30 Cents.

Wed. P. VAN ELKE & ZONEN,
DAMRAK 60 en DAM 13-15-17.
Bijkantoren: HILVERSUM, Langestraat.
HAARLEM, Kruisweg 69.

Koopen en verkoopen EFFECTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden en Zilveren MUNTEN en vreemde BANKNOTEN. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO tot dagelijks vast te stellen rentekoers.

Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur.

Als eerste uitgave dezer Vereeniging voor 1906 is den leden toegezonden:

NIET VOOR KROON OF SCHEPTE,
door D. ALCOCK.

Schrijfster van DE SPAANSCH BROEDERS.

Prijs ingenaaid f 3.25; in fraaien stempelband, geteekend door JAC. PH. WORMSER f 3.90.

De leden dezer Vereeniging betalen jaarlijks f 5.— en ontvangen daarvoor van elke in dat jaar verschijnde uitgave der Vereeniging een exemplaar gratis, tot een gezamenlijke waarde van minstens f 5.—. Van het hierboven genoemde werk, zoowel als van wat verder in den loop van 1906 zal worden uitgegeven, ontvangen de leden dat terstond na verschijning een gratis-exemplaar. Bovendien heeft ieder lid recht om in den loop van dit jaar uit den catalogus der Vereeniging ingenaide boeken tot een bedrag van f 5.— onbieden. Ieder lid betaalt dus f 5.— en ontvangt voor minstens f 10.— aan boeken.

Nieuwe geïllustreerde catalogus op aanvraag gratis.

Amsterdam—Pretoria.

HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering,
gevestigd te
Amsterdam, Keizersgracht 547-549,
sluit alle Kapitaals-verzekeringen, Weduwe-pensioenen, Lijfrenten, enz.

EISMA & Co.
Noordeinde 20, den Haag.
Kassiers
Commissionairs in effecten.

Het keurig bewerkte proefschild van onzen steeds zoo gunstig aanbevolen Scheurkalender
BARNABAS
Prijs f 0.45,
met premieboekwerk
MACDUFF, „Druiven van Eskol“
Prijs f 0.90

is verzonden en de teekening alom openge-steld.
Op plaatsen waar nog niet gewerkt wordt solide Colporteurs gevraagd, tegen hooge provisie, door de Uitgevers.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, te Gees.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributie:
Door den heer J. van Ginkel te Nijmegen f 42; door den heer Ph. de Wolf te Sneek f 173.50; door het Locaal comité Rotterdam (afz.) f 193.05.

Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):
Van de Gereformeerde Kerk te Oosterbeek f 20; van idem te de Lier f 8.27½; van idem te Nunspeet f 9.74; van idem te Hattem f 14.94; van idem te Nijkerk f 23.45; van idem te Elburg f 4; van idem te Delft f 33.86½; van idem te Bolsward A f 6.28; van idem te Makkum c.a. f 11.27; van idem te Oostereend c.a. f 9.94; van idem te Piam c.a. f 7.07; van idem te Wommels f 17.03; van idem te Bolsward B f 6.68; van idem te Gaast c.a. f 2.75; van idem te Schettens c.a. f 2.91; van idem te Schraard f 3.57½; van idem te Wons (met nagift f 0.50) f 10.50; van idem te Cubaard f 4.11½; van idem te Witmarsum f 2.80; van idem te Exmorra f 4.40½; van idem te Tjerkerd f 2.50; van idem te Ping-jum f 4.70.

Aan Schenkingen:
Door het Loc. comité te Rotterdam f 5.25; f 2.50; f 1 en f 2.50, samen f 11.25.

Voor het jubileumfonds:
Door den heer Ph. de Wolf te Sneek f 5; door den heer H. Dane afrekening f 1.51.

H. W. VAN MARLE Jr.
Penningmeester.

Amsterdam, Keizersgracht 162.

Boek- en Courantdruckerij:
DE ROYER KROONER & BAKELA,
Amsterdam.

De vleeschwording des Woords.
Prijs ingenaaid f 1.90; gebonden f 2.40.

HÖVEKER & WORMSER.

Dit blad wordt bijdragen van uit dit blad betreffende aan de ADMINISTRATIE inzendingen, die kunnen voor het

„Een zoon

Tweeërlei lig

naam.

Het eerste is

„Gelijk een va

kinderen, alzo

degenen die He

Dat is hetge

toekomst.

Maar uitera

en kind werke

naam de profet

kind, er ligt ev

werping en geh

den vader.

Zelfs is de ope

tuur met dien s

naam begonnen.

niet van teedere

van Horeb het:

der“ uit.

Ja, sterker no

de vadersnaam e

miers het heet d

en moeder zult

dat de Heere u

ijver, die „de m

aan de kinderen

vierde geslacht.“

Eerst daarna,

op geslacht de

naamheid, en h

vader is ingepre

schoten, treedt

vertrouwdende s

Zoo gaat 't doo

en het gezicht v